

SUBBIJLAGE 5 bij maatregelfiches as 2 ONDERBOUWING PROBLEEMGEBIEDENVERGOEDING

Algemeen

Voor de verschillende type probleemgebieden is het economisch nadeel voor bedrijven in deze gebieden berekend. Het economische nadeel is berekend aan de hand van de verminderde gewasopbrengst en extra kosten in gebieden met handicaps, vergeleken met gebieden zonder handicaps (zie referentiebedrijf).

De grootte van het bedrijf heeft geen invloed op de gewasopbrengst per hectare; de kwantiteit en kwaliteit van het gras per hectare is voor grote en kleine bedrijven hetzelfde. De grootte van de bedrijven in gebieden met handicaps is vergelijkbaar met de grootte van bedrijven buiten de handicapgebieden. Van de akkerbouwbedrijven omvat 80% 5-100 hectares, de meeste bedrijven zijn 10-20 hectares groot. Voor graasdierbedrijven zit 80% in de range van 0,1 tot 100 hectare en meer. Het gros van de bedrijven heeft 30-50 hectare (Land en tuinbouwcijfers 2005 van het LEI, www.lei.nl). De grootte van het bedrijf heeft geen invloed op de gewasopbrengst per hectare; de kwantiteit en kwaliteit van het gras per hectare is voor grote en kleine bedrijven hetzelfde.

In de meeste gevallen is slecht één factor meegenomen in de berekening, terwijl vaak meerdere factoren zorgen voor een handicap. Bijvoorbeeld: voor Midden Delfland is de berekening van het economische nadeel gebaseerd op de grondwaterstand (€148,- tot €341,-/ha). De bodemgesteldheid en de perceelsstructuur zorgen ook voor een economisch nadeel, maar deze factoren zijn niet meegenomen in de berekening. Het daadwerkelijke nadeel ligt dus hoger. Daarnaast is de vergoeding die wordt uitgekeerd meestal lager dan het berekende economische nadeel, of dan de maximum toegestane vergoeding van €150,- (bijlage bij EU verordening 1698/2005). In de meeste gevallen bedraagt de vergoeding €94,- per hectare. Overcompensatie wordt hiermee voorkomen.

Referentiebedrijf

Het referentiebedrijf waarmee de handicapgebieden zijn vergeleken staat beschreven in subbijlage 12 (paragraaf 2.1. voor grasland en 3.2. voor akkerbouw). Het referentiebedrijf is een modelmatig bedrijf, onder optimale omstandigheden met optimaal gebruik. Het referentiebedrijf kent daarmee geen depressie voor hellingen, geen overstromingen en kent een optimale grondwatertoestand. Voor alle handicapgebieden is het berekende economische nadeel het verschil ten opzichte van dit referentiebedrijf. De vergelijking met dit referentiebedrijf maakt een vergelijking tussen bedrijven binnen en buiten de probleemgebieden mogelijk.

Probleemgebieden Veenweide

Het veenweidegebied kenmerkt zich door de bodem in combinatie met waterpeilen. De bodem bestaat uit veen. In de praktijk is echter sprake van een grote variatie in de dikte van het veenpakket en bestaat er afwisseling met klei- en zandlagen. De waterpeilen spelen een grote rol bij het beheer van het veenweidegebied. Onderzoek in de jaren '70 heeft geleerd dat met een dieper peil het beheer voor de landbouw van het veenweidegebied sterk verbetert. Een dieper peil gaat gepaard met diepere slootwaterpeilen. Voor de natuur levert dit ongewenste verdrogingseffecten op. In de '90- er jaren is het veenweide besluit genomen waarbij een gemiddelde drooglegging van 60 cm onder maaiveld werd vastgesteld. Een dieper peil is niet gewenst. Deze 60 cm komt overeen met een GT II* en kent 13 % opbrengstderving van optimaal grasland. 13% van 9796 KVEM (referentie graslandproductie) maal € 0,1513 (krachtvoerprijs)= € 192,78 per hectare.

De vergoeding heeft betrekking op de betaalde oppervlakte.

Naast de waterbeheersing zijn ook de inrichting van het gebied en de draagkracht sterk beperkende factoren. Deze componenten zijn vooralsnog echter niet meegenomen in de berekening van de vergoeding.

Berekende handicap: €192,78

Maximale vergoeding: €150,-

Beekdalen en overstroming

De inkomenseffecten van overstroming in beekdalen worden beïnvloed door de volgende aspecten:

1. Aantal malen overstroming.
2. Periode van het jaar.

3. Duur van de overstroming.

In studies van CLM en waterschappen over waterberging is gerekend aan overstromingseffecten. Deze benadering is gebruikt om de grootte van de handicap in beekdalen te berekenen. We gaan ervan uit dat de overstroming minimaal 1 maal per jaar plaats vindt en dat het water er twee weken blijft staan.

Er zijn vele variaties denkbaar waarbij overstromen ook nog beperkt en volledig kan zijn en korter en langer kan zijn. Daarnaast is de kans dat het in welke periode gebeurt per beekdal wellicht verschillend, maar zeker is, dat er jaarinvloeden zijn. De schade die optreedt heeft primair betrekking het op het veld staande gewas. Maar er is ook een nawerking op de vervolgsnedes.

Tweeweekse duur van de overstroming levert per jaar op basis van de kansberekening en de dervingpercentages onderstaand beeld op. Kijkend naar de effecten in de verschillende maanden blijkt dat nagenoeg alle derving tot uitdrukking komt in de eerste snede. Om de berekeningen eenvoudig te houden is hierom geen onderscheid gemaakt tussen 1^e en vervolgsnedes.

Tabel 1. Inkomensderving beekdalen.

	KVEM	Kostprijs per KVEM (euro)	Waarde (euro)	
Totale opbrengst optimaal grasland	9796	0,1513	1482	
Gemiddelde opbrengst per snede, uitgaande van vier snedes	2449	0,1513	371	
Opbrengst eerste snede	3000	0,1513	454	
	Kans op overstroming	Percentage derving van de snede	Kans* Percentage	Kosten
Januari	22	20	0,044	20
Februari	20	20	0,04	18
Maart	20	40	0,08	36
April	5	80	0,04	18
Mei	0	80	0	0
Juni	0	80	0	0
Juli	0	80	0	0
Augustus	0	80	0	0
September	5	100	0,05	23
Oktober	7	40	0,028	13
November	9	20	0,018	8
December	12	20	0,024	11
Totaal	100		0,324	€ 147

De derving van de opbrengst komt hiermee op €147,- per hectare. Dit komt overeen met een derving van de totale opbrengst van 10%.

Berekende handicap: €147,-

Maximale vergoeding: €147,-

Probleemgebieden Uiterwaarden

De uiterwaarden bevinden zich langs de grote rivieren die bedijkt zijn. De uiterwaarden liggen binnendijs. In het huidige beleid met ruimte voor de rivier zijn de meeste uiterwaarden aangewezen als natuurgebied en in vele gevallen fungeren ze ook als waterbergingsgebieden. Wat er overblijft zijn landbouwkundig nog in gebruik zijnde uiterwaarden. Deze percelen kenmerken zich door overstroming en onderwater staan gedurende perioden in winter en vroege voorjaar. De percelen kennen daarbij veelal geen goede vlakligging en vorm. Ook is de afstand naar de bedrijfsgebouwen groter dan gemiddeld. In de uiterwaarden komt veel schade voor als gevolg van vogels, vooral ganzen. Deze schade is buiten beschouwing gelaten.

Voor de berekening van het nadeel in deze gebieden is alleen de post 'depressie gewasopbrengst' meegenomen. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de uiterwaarden jaarlijks eenmaal overstromen. De benadering voor uiterwaarden is gelijk aan die voor beekdalen met overstroming. De derving betreft 10%. 10% van 9796 KVEM (referentie graslandproductie) maal € 0,1513 (krachtvoerprijs) is € 148 per hectare.

Berekende handicap: €148,-
Maximale vergoeding: €148,-

Probleemgebieden Hellingen

De Hellingen zijn gesitueerd in het Nationale Landschap Zuid Limburg. De mate van inkomensderving wordt bepaald door het hellingspercentage, de perceelsgrootte en de teelt. In de erosie verordening voor Limburg (tevens onderdeel van de Goede Landbouw en Milieu Conditie) worden reeds voorwaarden gesteld aan de akkerbouwteelt met ploegen, wintergewas en grasstroken. De kosten als gevolg van deze wettelijke eisen zijn niet meegenomen in het berekende economische nadeel.

De uitbreiding onder POP2 heeft alleen betrekking op hellingen vanaf 5%.

Boven 18 % helling is alleen sprake van grasland. De kosten bestaan hier enerzijds uit de gewasderving als gevolg van de grasstroken en anderzijds uit de extra kosten van bewerkingen. Voor grasland op hellingen tot 18 % is het economische nadeel het gevolg van extra bewerkingskosten.

Tabel 2. De oppervlakte die behoort bij de verschillende categorieën helling.

Helling	Begrensd	Verwachte ha waarop subsidie wordt aangevraagd.
2 – 5 %	1696 (POP1)	87 ²
5 – 18 % ¹	(PM 2005) + 2898 (2006)	Totale oppervlakte
> 18 % ¹	(PM 2005)+ 3656 (2006)	Totale oppervlakte
Totaal	13189	

¹ Het nieuw aangewezen gebied onder POP-2 betreft alleen hectares in deze hellingsklasse.

² In deze klasse wordt alleen uitbetaald indien tevens een agromilieuverbintenis is afgesloten

Tabel 3. Het berekende handicap per hellingsklasse.

Helling	Berekende handicap (gemiddeld)	Maximale vergoeding
2-5%	€129,-	€129,-
5 – 18 %	€150,-	€150,-
> 18 %	€150,-	€150,-

Opmerkingen met betrekking tot de berekening:

1. Fysieke belemmeringen in de vorm van het perceel, de afstand tot de bedrijfslocatie zijn buiten beschouwing gelaten.
2. Het voorkomen van stenen/rotsen is niet geïnventariseerd en buiten beschouwing gelaten.

Probleemgebied Midden-Delfland

De belemmeringen voor een optimale productie zijn in het graslandgebied van Midden-Delfland gelegen in (een combinatie van) drie factoren:

1. De bodemgesteldheid: veen en klei-op-veen, met wisselende dikten van veen- en kleipakketten.
2. De waterhuishouding:
 - a. grote delen van het gebied kennen een beperkte ontwatering, met grondwatertrappen II, II* en III. Deze grondwatertrappen brengen alle een opbrengstdepressie t.o.v. optimale graslandproductie met zich mee. Voor de delen van het gebied die in het streekplan Zuid-

Holland West de aanduiding 'agrarisch gebied met natuur- en landschapswaarden' (ANL) of 'veen-plus' hebben meegekregen, is een maximale ontwatering van 60 cm overheidsbeleid (Waterhuishoudingsplan Provincie Zuid-Holland, 1998; Hoogheemraadschap van Delfland, Ontwerp-Beleidsnota Peilbesluiten, 2006). Hiervoor geldt hetzelfde als voor de overige veenweidegebieden;

- b. kleinere delen van het gebied zijn hoger gelegen en hebben een diepere ontwatering. Dit zijn onder andere de oude kreekruggen. Hier is sprake van grondwatertrappen (V en V*) die droogteschade met zich meebrengen;
 - c. de afwatering in natte perioden laat te wensen over. Het Alterra-rapport *Opbrengstderivings-percentages voor combinaties van bodemtypen en grondwatertrappen* (Brouwer & Huinink, 2002) laat zien dat belemmeringen in de afwatering leiden tot een substantiële toename van de opbrengstdepressie door toedoen van de ontwateringstoestand.
3. De perceelsstructuur: de ontginningsgeschiedenis weerspiegelt zich in smalle, langgerekte percelen en plaatselijk (oude kreekruggen met resten van oude bebouwing) in zeer onregelmatige perceelsvormen en aanzienlijk reliëf. Deze factoren brengen extra bewerkingskosten met zich mee. Het aanpassen van de perceelsstructuur is uit maatschappelijk oogpunt niet mogelijk vanwege de landschappelijke kwaliteit. Bovendien is een vergroting van de percelen, en dus het dempen van watergangen niet toegestaan door het waterschap (hoogheemraadschap van Delfland) vanwege waterhuishoudkundige redenen. Ook zou het dempen van percelen leiden tot nog meer "holle" percelen doordat percelen 's zomers extra inklinken: in droge periodes kan het water niet doordringen tot het midden van de percelen waardoor het aanwezige veen in het midden meer oxideert en dus meer inklinkt dan aan de randen.

Hierna beperken we ons voor de vergoedingsberekening tot de bovengenoemde factoren 2a en 2b. De belemmeringen zijn weliswaar omvangrijker, maar voor het onderbouwen van de maximaal toegestane vergoeding (€ 150,- per ha) niet van belang. De ook voor veenweidegebieden gehanteerde HELP-tabellen (Herziene Evaluatie Landinrichtingsprojecten) laten voor veen- en klei-op-veengronden de volgende opbrengstdepressies zien ten opzichte van optimale productie (gerekend is met een optimale graslandopbrengst van 9.796 kVEM en een marktprijs van € 0,1513 per kVEM):

	Veengrond		kei-op-veengrond	
	derving	Financieel	derving	financieel
<i>'Natschade'</i>				
Grondwatertrap II	23%	€ 341	20%	€ 296
Grondwatertrap II*	13%	€ 193	10%	€ 148
Grondwatertrap III	18%	€ 267	16%	€ 237
<i>Droogteschade</i>				
Grondwatertrap V	19%	€ 282	16%	€ 237
Grondwatertrap V*	15%	€ 222	14%	€ 207

Berekende handicap: minimaal € 148,-, maximaal € 341,- per ha.

Maximale vergoeding: € 150,- per ha, met uitzondering van de categorie grondwatertrap II*: maximaal €148,-.

Onderbouwing Less Favoured Areas Westerkwartier en Middag-Humsterland

1. Inleiding

De agrarische sector in het Westerkwartier en Middag-Humsterland heeft door het instandhouden van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden te maken met een concurrentienadeel. In deze onderbouwing wordt een beschrijving gegeven van de waarden, die het concurrentienadeel bepalen.

2. Landschappelijk en cultuurhistorische waarden Westerkwartier

Westerkwartier is een gebied dat globaal bestaat uit:

- Zuidelijk Westerkwartier, een wegdorpen landschap met houtsingels en een wegdorpenlandschap met daarin een beekdal.
 - Noordelijk Westerkwartier, het Wierdenlandschap met Nationaal Landschap Middag-Humsterland.
- Er is in beide gebieden tesamen al 6.800 ha aangewezen als gebied met natuurlijke handicap. De nieuwe aanwijzing voegt hieraan nog 12.650 ha toe.

Het Zuidelijk Westerkwartier is een agrarisch gebied met overwegen melkveehouderij. In het Zuidelijk Westerkwartier liggen besloten ruggen (gasten) met kleine percelen omzoomd door houtsingels op zand en daartussen open laagten met een beek. Het beekdal en de laagveengebieden zijn al grotendeels aangewezen als gebieden met een natuurlijke handicap (nu al 6.000 ha aangewezen). De nieuwe aanwijzing betreft met name het kleinschalige houtsingelgebied. Bij de nieuwe aanwijzing wordt 8.450 ha in het Zuidelijk Westerkwartier toegevoegd.

Het Noordelijk Westerkwartier en Middag Humsterland zijn een kleigebieden met overwegend melkveehouderij. Het zijn agrarische gebieden met bijzondere cultuurhistorische waarden, zoals het oorspronkelijke verkavelingspatroon (onregelmatige blokverkaveling), reliëf, karakteristieke waterlopen (sloten- en krekpatroon van oude zeearmen en grillig gevormde slootpatronen), wierden en monumentale boerderij(erv)en. Er liggen in de laagtes al gebieden met een natuurlijke handicap (nu al 800 ha aangewezen). De nieuwe aanwijzing betreft het resterende deel van het Nationale Landschap. In het Noordelijk Westerkwartier wordt bij de nieuwe aanwijzing 4.200 ha toegevoegd.

2. Onderbouwing natuurlijke handicaps

2.1 Aanwezigheid natuurlijke handicaps in het Westerkwartier

Voor het Zuidelijk Westerkwartier ligt er voor de kleinschalige zandgebieden al een door Europa goedgekeurde onderbouwing van de inkomstenderving. Het Zuidelijk Westerkwartier voldoet aan de criteria van deze kleinschalige zandgebieden: de percelen zijn voor het merendeel klein (0,5 - 2 ha), 90 procent van de percelen is kleiner van 2,9 ha. Langs vrijwel ieder perceel staan houtsingels. Ieder bedrijf heeft met deze handicap te maken. Alle kleinschalige, besloten gebieden van de houtsingelhoofdstructuur komen dan ook in aanmerking als gebied met een natuurlijke handicap. De houtsingels worden hier behouden en ontwikkeld. In aansluiting op de al aangewezen gronden met natuurlijke handicap in de meer open delen (beekdalgronden en diepveenweidegebieden) kan het gebied gebiedsdekkend aangemeld worden, zodat er een aaneengesloten gebied ontstaat waar de Regeling voor Less Favoured Areas geldt. Het betreft het grondgebied van de drie betrokken gemeenten (gemeente Grootegast, Leek en Marum), uitgezonderd de zuidelijke punt van de gemeente Marum, de oude hoogveenontginning bij De Wilp en Zevenhuizen en een deel van de heideontginning. Dit gebied voldoet niet aan de criteria.

Voor het Noordelijk Westerkwartier en het Nationaal Landschap Middag-Humsterland is de onderbouwing door de centrale eenheid van de Dienst Landelijk Gebied opgesteld. Dhr. Warmelt Swart heeft een onderbouwing opgesteld voor de inkomstenderving in Middag- Humsterland ten gevolge van de natuurlijke handicaps. De grootte en de vorm van de percelen bepalen in Middag-Humsterland de hoogte van de handicap. De conclusie is dat alle percelen kleiner dan 4 ha. in combinatie met de vorm van het perceel, een inkomstenderving hebben van € 148,- per ha. Gemiddeld is de perceelsgrootte in Middag-Humsterland 2,6 ha. Er zijn relatief veel kleine perceeltjes, 20 procent is kleiner dan 2 ha en 60 procent is kleiner dan 4 ha. Ieder bedrijf heeft te maken met de handicaps. Op grond hiervan kiezen we ervoor om het gehele Nationaal Landschap Middag-Humsterland als probleemgebied aan te melden.

2.2. Onderbouwing probleemvergoeding Zuidelijk Westerkwartier

Opgesteld door dhr. W. Swart, centrale eenheid DLG, 30 oktober 2006
Onderbouwing Plattelands Ontwikkelingsprogramma, juni 2007

Kleinschalig zandlandschap

De natuurlijke beperkingen van de kleinschalige gebieden is o.a. gelegen in de kleinschalige infrastructuur, de percelen zijn vaak klein (0,5 - 2 ha) hetgeen optimale bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Al bij een perceelsgrootte van 2 - 4 ha is immers sprake van kleinschaligheid die een optimale bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Daarnaast zorgen landschapselementen voor een derving in de gewasopbrengst. Voor het berekenen van het nadeel is alleen de derving in gewasopbrengst meegenomen.

De landschapselementen langs de percelen zorgen voor wortel- en schaduwwerking. De variatie aan vorm, hoogte en breedte is groot. Daarnaast is de invloed van de schaduw het sterkst aan de noordzijde van de houtwal en het geringst aan de zuidzijde. Onderzoek en publicaties van het toenmalige Staring Centrum leverden de volgende vuistregels op:

- De halve hoogte van de houtwal levert 100 procent opbrengstderving op. Daarop zijn verfijningen doorgevoerd in zwaar, middel en geringe wortel en schaduw werking.
- Ook is de richting van de houtwal bepalend. Met een cosinusformule is dit nauwkeurig te berekenen.

Er is echter geen monitoringsinformatie. Het komt erop neer dat er aannames gedaan moeten worden om tot een resultaat te komen.

Dit levert het volgende beeld op:

1. Perceel a met een grootte 2 ha met de afmetingen van 400 meter bij 50 meter. Perceel b met een grootte van 3 hectare en de afmetingen van 400 meter bij 75 meter.
2. De invloed wordt berekend op de beteelde oppervlakte. De breedte van de houtwal is buiten deze berekening gelaten.
3. Bij 100 procent derving aan zowel de noordzijde als de zuidzijde en een houtwal van 10 meter hoog rondom het perceel is aan beide zijden 5 meter geen opbrengst. Dit komt overeen met een derving van 20 procent van de opbrengst van het perceel a en 13 procent bij perceel b.
4. Bij een derving van 100 procent aan de noordzijde en 50 procent aan de zuidzijde is er bij een 10 meter hoge houtwal sprake van 15 procent oppervlaktederving bij perceel a en 10 procent bij perceel b.
5. Een houtwal van 8 meter levert 16 respectievelijk 12 procent oppervlaktederving op bij perceel a. Bij perceel b geeft dit 11 respectievelijk 8 procent opbrengstderving.

De schade als gevolg van wortel- en schaduwwerking is op basis hiervan te berekenen. Alle kosten blijven gelijk per ha. Ook de bemesting, want de bomen nemen de mest ook op. De opbrengst wordt verlaagd met de dervingpercentages.

	%	KVEM	Kostprijs per KVEM (euro)	Derving (euro)
Opbrengst grasland optimaal	0	9796		
Depressie	8	784	0,1513	€ 119
	10	980	0,1513	€ 148
	11	1078	0,1513	€ 163
	12	1176	0,1513	€ 178
	13	1274	0,1513	€ 193
	15	1469	0,1513	€ 222
	16	1567	0,1513	€ 237
	20	1959	0,1513	€ 296

De begrensde zandgebieden kennen een landschapsstructuur dat overeenkomt met een depressie van 10 procent ten opzichte van referentieopbrengst grasland, dit betekent een derving van € 148,-- per ha.

Probleemgebieden Veenweide

Het veenweidegebied kenmerkt zich door de bodem in combinatie met waterpeilen. De bodem bestaat uit veen. In de praktijk is echter sprake van een grote variatie in de dikte van het veenpakket en bestaat er afwisseling met klei- en zandlagen. De waterpeilen spelen een grote rol bij het beheer van het veenweidegebied. Onderzoek in de jaren '70 heeft geleerd dat met een dieper peil het beheer voor de landbouw van het veenweidegebied sterk verbetert. Een dieper peil gaat gepaard met diepere slootwaterpeilen. Voor de natuur levert dit ongewenste verdrogingeffecten op. In de '90- er jaren is het veenweidebesluit genomen waarbij een gemiddelde drooglegging van 60 cm onder maaiveld werd vastgesteld. Een dieper peil is niet gewenst. Deze 60 cm komt overeen met een GT II* en kent 13 procent opbrengstderving van optimaal grasland. De opbrengstderving in veenweidegebied onder optimale omstandigheden is 3 procent ten opzichte van optimaal grasland. Het verschil in opbrengstderving tussen optimaal veenweide en veenweide bij de gemiddelde drooglegging is 10 procent. 10 procent van 9796 KVEM (referentie graslandproductie) maal € 0,1513 (krachtvoerprijs) = € 148,- per ha. De vergoeding heeft betrekking op de betaalde oppervlakte.

Naast de waterbeheersing is ook de inrichting van het gebied een beperkende factor. De verkaveling is echter niet meegenomen in de berekening van de vergoeding.

Beekdalen en overstroming

De inkomenseffecten van overstroming in beekdalen worden beïnvloed door de volgende aspecten:

4. Aantal malen overstroming.
5. Periode van het jaar.
6. Duur van de overstroming.

In studies van CLM en waterschappen over waterberging is gerekend aan overstromingseffecten. Deze benadering is gebruikt om de probleemgebiedenvergoeding te berekenen. We gaan ervan uit dat de overstroming minimaal één maal per jaar plaatsvindt en dat het water er twee weken blijft staan. Er zijn vele variaties denkbaar waarbij overstromen ook nog beperkt en volledig kan zijn en korter en langer kan zijn. Daarnaast is de kans dat het in welke periode gebeurt per beekdal wellicht verschillend, maar zeker is, dat er jaarinvloeden zijn. De schade die optreedt is primair op het veld staande gewas. Maar er is ook een nawerking op de vervolgsnedes.

Tweeweekse duur van de overstroming levert per jaar op basis van de kansberekening en de dervingpercentages onderstaand beeld op. Kijkend naar de effecten in de verschillende maanden blijkt dat nagenoeg alle derving tot uitdrukking komt in de eerste snede. Om de berekeningen eenvoudig te houden is hierom geen onderscheid gemaakt tussen 1^e en vervolgsnedes.

	KVEM	Kostprijs per KVEM (euro)	Waarde (euro)	
Totale opbrengst optimaal grasland	9796	0,1513	1482	
Gemiddelde opbrengst per snede, uitgaande van vier snedes	2449	0,1513	371	
Opbrengst eerste snede	3000	0,1513	454	
	Kans op overstroming	Percentage derving van de snede	Kans* Percentage	Kosten
Januari	22	20	0,044	20
Februari	20	20	0,04	18
Maart	20	40	0,08	36
April	5	80	0,04	18
Mei	0	80	0	0
Juni	0	80	0	0
Juli	0	80	0	0
Augustus	0	80	0	0
September	5	100	0,05	23
Oktober	7	40	0,028	13

November	9	20	0,018	8
December	12	20	0,024	11
Totaal	100		0,324	€ 147

De derving van de opbrengst komt hiermee op €147,- per ha. Dit komt overeen met een derving van de totale opbrengst van 10 procent.

Probleemgebieden Uiterwaarden

De uiterwaarden bevinden zich langs de grote rivieren die bedijkt zijn. De uiterwaarden liggen binnendijs. In het huidige beleid met ruimte voor de rivier zijn de meeste uiterwaarden aangewezen als natuurgebied en in vele gevallen fungeren ze ook als waterbergingsgebieden. Wat er overblijft zijn landbouwkundig nog in gebruik zijnde uiterwaarden. Deze percelen kenmerken zich door overstromingen en onderwaterstand gedurende perioden in winter en vroege voorjaar. De percelen kennen daarbij veelal geen goede vlakligging en vorm. Ook is de afstand naar de bedrijfsgebouwen is groter dan gemiddeld. In de uiterwaarden komt veel schade voor als gevolg van vogels, vooral ganzen. Deze schade is buiten beschouwing gelaten.

Voor de berekening van het nadeel in deze gebieden is alleen de post 'depressie gewasopbrengst' meegenomen. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de uiterwaarden jaarlijks eenmaal overstroomd. De benadering voor uiterwaarden is gelijk aan die voor beekdalen met overstroming. De derving betreft 10 procent. 10 procent van 9796 KVEM (referentie graslandproductie) maal € 0,1513 (krachtvoerprijs) is € 148,- per ha.

Probleemgebieden Hellingen.

De Hellingen zijn gesitueerd in het Nationale Landschap Zuid Limburg. De inkomensderving wordt bepaald door het hellingspercentage, de perceelsgrootte en de teelt. DLG heeft uitgebreide berekeningen gemaakt voor bouwland en grasland. Een deel van de zaken is uit de erosieverordening voor Limburg gehaald. In deze verordening worden voorwaarden gesteld aan de akkerbouwteelt met ploegen, wintergewas en grasstroken. Boven 18 procent helling is alleen grasland. De kosten zijn enerzijds gewasderving als gevolg van de grasstroken en anderzijds de extra kosten van bewerkingen.

Voor grasland is tot 18 procent de inkomensderving het gevolg van bewerkingskosten. Boven de 18 procent is het gebruik niet optimaal en speelt derving van de gewasopbrengst een rol.

De oppervlakte die behoort bij de verschillende categorieën is als volgt.

Helling/	Akkerbouw	Akkerbouw	Akkerbouw	tot akker	Grasland	Grasland	Grasland	tot gras	tot cult. grond
Perceels grootte	< 2 ha	2- 4 ha	> 4 ha		< 2 ha	2- 4 ha	> 4 ha		
2 – 5 %	2900	1673	1480	6053	2156	700	431	3287	9340
5 – 18 %	1405	1387	1910	4702	1254	1256	2536	5046	9748
> 18 %	51	5	-	56	352	98	43	493	549
Totaal	4356	3065	3390	10811	3762	2054	3010	8826	19637

Uit de data is geen onderscheid binnen de klasse 5 – 18 % beschikbaar.

De berekeningen hebben tot de volgende resultaten geleid:

Helling/	Akkerbouw	Akkerbouw	Akkerbouw	Grasland	Grasland	Grasland	Gemiddeld	Oppervlakte
Perceelsgrootte	< 2 ha	2- 4 ha	> 4 ha	< 2 ha	2- 4 ha	> 4 ha		totaal
2 – 5 %	189	83	0	85	0	0	-	
5 – 12 %	189	83	83	85	85	0		
12 – 18 %	289	183	83	185	185	85	134	9748
> 18 %	-	-	-	473	401	329	446	493
Gewogen	Gemiddelde Per hectare						€ 150	10241

De combinatie van de bovenstaande tabellen leidt tot de conclusie:

3. Geen onderscheid in de hellingsklasse 5 – 18 procent
4. De oppervlakte 5 – 18 procent is 9.748 ha. Boven 18 procent is 493 ha grasland. Bouwland mag niet en is buiten de berekening gelaten.
5. In een beperkt aantal situaties is de perceelsgrootte niet bepaald door de fysieke omgeving maar door de teelt.
6. Fysieke belemmeringen in de vorm van het perceel en de afstand tot de bedrijfslocatie zijn buiten beschouwing gelaten.
7. Het voorkomen van stenen/rotsen is niet geïventariseerd en buiten beschouwing gelaten.
8. Combinatie met de oppervlakte in de verschillende categorieën leidt tot het voorstel om geen differentiatie aan te brengen op basis van teelt en perceelsgrootte.

Conclusie: Het geheel leidt tot het voorstel om de maximale LFA vergoeding van € 150,-- te hanteren.

2.3 Probleemvergoeding Noordelijk Westerkwartier - Middag-Humsterland.

Opgesteld door dhr. W. Swart, centrale eenheid DLG, 8 december 2008.

Middag-Humsterland is een kleigebied met overwegend melkveehouderij. Het gebied kenmerkt zich door een sloten- en krekpatroon van oude zeearmen naar de stad Groningen. In het gebied komen hoogteverschillen voor en grillig gevormde slotenpatronen, die als cultuurhistorisch waardevol zijn aan te merken. De provincie Groningen wil in het gebied delen aanwijzen, die in aanmerking kunnen komen voor een probleemgebiedenvergoeding, in EU-termen Less Favoured Areas. De bedoeling is dat hiermee de handicaps gehandhaafd blijven.

DLG is gevraagd een onderbouwing te leveren van de inkomensderving van deze natuurlijke handicap.

De handicaps voor Middag-Humsterland kunnen uit de volgende elementen bestaan.

1. Opbrengstderving gewas als gevolg van wateroverlast door hoogteverschillen
2. Opbrengstderving als gevolg van meer randen en grilligheid van het slotenpatroon
3. Extra bewerkingskosten als gevolg van te kleine percelen
4. Extra bewerkingskosten als gevolg van grilligheid van percelen
5. Verkaveling, huiskavel veldkavel

Referentie

In de eerste plaats is het belangrijk vast te stellen wat de referentie is voor optimale perceelsgrootte en waterhuishouding. Het gebied kenmerkt zich door grote melkveebedrijven. De bedrijven zijn nu nagenoeg allen groter dan 50 ha. Deze bedrijven groeien de komende jaren door naar ca 80 – 100 ha.

Onderzoek wijst uit dat bij de huidige stand van mechanisatie de optimale perceelsgrootte 10 ha is. De waterhuishouding voor kleigronden ligt bij een slootpeil van ca 80 cm min maaiveld. De vlaklegging van de gronden samen met begreppeling bepalen de oppervlakte waterhuishouding. Vlakliggende percelen kunnen een optimale gewasopbrengst realiseren. Op basis van deze referentie is de onderbouwing van de vergoeding probleemgebieden gebaseerd.

1. Wateroverlast

De informatie die is ontvangen geeft geen aanleiding tot een slechtere ontwatering, zowel grondwaterstand als oppervlakteontwatering en daarmee gepaard gaande opbrengstderving. Dit is niet meegenomen in de onderbouwing.

2. Vorm percelen en opbrengst gewas

Het gaat om graslandpercelen, die naast voederwinning ook geweid worden. In de huidige regelingen is nimmer rekening gehouden met gewasgeving grasland als gevolg van perceelsvorm. Dit element is nu ook niet meegenomen in de vergoeding.

3. Bewerkingskosten en perceelsgrootte

Voor grasland zijn de bewerkingskosten sterk afhankelijk van het gebruik, Bij een combinatie weiden en maaien is een maaipercantage van 200 procent per perceel aangehouden. Het inkuilen en mest uitrijden is loonwerk. De overige kosten komen uit eigen mechanisatie waarbij in de kosten van het

machinepark alleen de extra kosten zijn meegenomen. Geen afschrijving en rente maar alleen brandstof en klein onderhoud. Daarnaast uren ondernemer voor een tarief van ca € 20,- per uur.

De gemiddelde bewerkingskosten van een optimaal perceel bedragen zo gemiddeld € 1.000,- per ha. Dit bedrag hangt af van het gebruik van het perceel en de mate van loonwerk. Het gekozen bedrag is een goede afspiegeling van de gemiddelde praktijk.

Voor een perceel kleiner dan 4 ha zijn de extra kosten berekend van 4 ha ten opzichte van 10 ha. Dit bedraagt afgerond € 100,-

4. Vorm percelen

De vorm en grilligheid is per perceel heel divers. DLG heeft in deze de volgende benaderingen gebruikt:

- a. Uitgangspunt is een vierkant perceel.
- b. Rechthoekige percelen minimaal 50 meter breed.
- c. Grilligheid is beperkt dan tot 5 % meer bewerkingskosten
- d. Grilligheid is sterk dan maximaal 10 % extra bewerkingskosten.

In de praktijk komen nog voorbeelden voor die nog meer kosten, maar daarvan is het toekomstige landbouwkundige gebruik bij moderne bedrijven niet aan de orde.

5 procent van € 1.000,- is € 50,-

10 procent van € 1.000 is € 100,-

5. Verkaveling

De verkaveling, huiskavel/veldkavel is bepalend voor het feitelijke gebruik bij grasland voor maaien en weiden. In combinatie met de natuurlijke handicap zal de ondernemer zijn gebruik zodanig inpassen, dat dit voor hem het hoogste rendement oplevert. De afstand tot de bedrijfsgebouwen is wel een kostenelement, maar is niet bepaald door de natuurlijke handicap. De conclusie is dat de verkavelingaspecten huiskavel en veldkavel geen rol spelen bij de hoogte van de inkomensderving als gevolg van de natuurlijke handicap.

Samenvattend:

De grootte en de vorm van de percelen bepalen in Middag-Humsterland de hoogte van de handicap. Het optimale perceel is 10 ha groot en vierkant van vorm. Een perceel van 4 ha met een matige vorm heeft € 150,- per ha extra bewerkingskosten. Een perceel van 4 ha met een slechte vorm heeft € 200,- extra bewerkingskosten. De maximale vergoeding voor een natuurlijke handicap bedraagt € 150,- per ha. Alle percelen kleiner dan 4 hectare in combinatie met de vorm van het perceel hebben € 150,- per ha inkomensderving.

1. ONDERBOUWING LESS FAVOURED AREAS IN HET NATIONAAL LANDSCHAP DE NOARDELIKE FRYKE WÂLDEN

1. Inleiding

De agrarische sector in het Nationaal Landschap de Noordelijke Friese Wouden heeft door het instandhouden van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden te maken met een concurrentienadeel. In deze onderbouwing wordt een beschrijving gegeven van de waarden, die het concurrentienadeel bepalen.

2. Landschappelijk en cultuurhistorische waarden in de Noardlike Fryske Wâlden

algemene beschrijving:

Elzensingels die landbouwpercelen van verschillende grootte opdelen in strakke geometrische vlakken. Dat doet on-Fries aan. Ook het systeem van evenwijdig lopende en dicht op elkaar liggende wijken waarover turf werd afgevoerd, doet eerder aan Drenthe denken. Maar het is allemaal te vinden in het oosten van Friesland, op de grens met Groningen. Even buiten Drachten strekt dit fijnmazige veenontginningslandschap zich uit, compleet met keuterboerderijen en pingoruïnes.

Op de noordwestelijke helling van het Drents Plateau is in lang vervlogen tijden begonnen met de ontginning van dit gebied. In lange smalle stroken ging men het veen te lijf. Elk perceel had een kenmerkende verhouding tussen lengte en breedte, afhankelijk van de tijd van ontginning. Nu eens waren ze drie keer zo lang als breed, dan weer vijf keer, maar er zijn ook, bijna vierkante percelen. Op de perceelgrenzen werden bomen geplant, of kwamen de elzen spontaan op in de slootkant. Nergens in ons land is dit strokenpatroon, met een dergelijke dichtheid, zo gaaf bewaard gebleven als hier. De tussengelegen lagere, boomloze gebieden worden hier mieden genoemd en zijn nu veelal natuurreservaat met herkenbare opstrekking percelen.

Het kerngebied met dijkswallen (houtwallen op aarden lichamen) ligt in de strook tussen Eastermar (Oostermeer) en Buitenpost. Hier ook liggen de dorpen Drogeham – afgeleid van de ligging op een hogere zandrug die bescherming bood tegen hoge waterstanden – en Twijzel met hun karakteristieke lintbebouwing, terwijl nabij gelegen dorpen (Jistrum) Eestrum en Eastermar juist weer een typische esdorpenstructuur hebben.

Plaatselijk zijn landgoederen gesticht, zoals die van Veenklooster met een zekere concentratie in de Trynwâlden bij Aldtsjerk en Oentsjerk.

Zuidelijker, bij Drachtstercompagnie, zijn nog altijd de wijken – de smalle vaarten – te vinden, die herinneren aan het veenkoloniale verleden. Nergens anders in Nederland is dit systeem dat zo kenmerkend is voor de ontginning van het hoogveen, intact gebleven.

In de Noardlike Fryske Wâlden komen ook pingoruïnes voor, al blijven die vindplaatsen beperkt tot die delen die door landijs bedekt zijn geweest. Zo'n overblijfsel van een pingo is een herinnering aan een ondergrondse ijsmassa die zich aan het einde van de ijstijd naar boven heeft gewerkt en daarbij de grond omhoog heeft gedrukt. Op den duur is de grond er van afgegleden en na het smelten van het landijs bleef een meertje, omgeven door een aarden wal, over: de pingoruïne. Tussen Zwaagwesteinde en Surhuisterveen is een concentratie van deze aardkundige verschijnselen. Juist op de aarden ringwal rond deze pingoruïnes worden vaak prehistorische bewoningssporen aangetroffen. De boeren hebben de elzensingels en dijkswallen altijd in ere gehouden. Zelfs toekomstgerichte schaalvergroting blijkt goed mogelijk met behoud van deze karakteristieke beplantingselementen.

Kernkwaliteiten:

De volgende kernkwaliteiten voor de Noardlike Fryske Wâlden zijn in de Nota Ruimte geformuleerd:

- strokenverkaveling met een lengte-breedte-verhouding van 3:1 tot 5:1
- grote mate van kleinschaligheid
- reliëf in de vorm van pingoruïnes en dijkswallen.

Dit zeer kleinschalige veenontginningslandschap is zeer bijzonder in Nederland. De strokenverkaveling met een kenmerkende verhouding van lengte en breedte, gecombineerd met de aanwezigheid van elzensingels en dijkswallen (houtsingels) op de perceelsranden, geven een zeer

fijnmazige verzameling van kleine groene ruimtes. Daarin zijn soms pingoruïnes te vinden als zeldzaam aardkundig verschijnsel uit vroegere koudeperioden (c.q. ijstijden).

Binnen de planologische begrenzing van het Streekplan liggen circa 17.836 ha gewaspercelen (landbouwgrond). In diezelfde begrenzing zijn 10.768 ha al begrensd als gebied met natuurlijke handicap. (zie bijlagen). De nieuwe aanwijzing voegt dus circa 7.200 ha toe.

De Noardlike Fryske Wâlden is een agrarisch gebied met overwogen melkveehouderij. Er liggen veel kleine percelen omzoomd door houtsingels op zand en in de lagere delen kleine percelen omzoomd met elzensingels. Daarnaast komen er veel pingoruïnes en dobben voor. De nieuwe aanwijzing betreft met name het kleinschalige houtsingel- en elzensingelgebied rond Damwâld en Oenstjerk/Gytsjerk. .

2. Onderbouwing natuurlijke handicaps

2.1 Aanwezigheid natuurlijke handicaps in de Noardlike Fryske Wâlden

Voor de Noardlike Fryske Wâlden ligt er voor de kleinschalige zandgebieden al een door Europa goedgekeurde onderbouwing van de inkomstenderving. De Noardlike Fryske Wâlden voldoet aan de criteria van deze kleinschalige zandgebieden: de percelen zijn voor een groot deel klein (0,5 - 2 ha). Langs vrijwel ieder perceel staan houtsingels of elzensingels. Ieder bedrijf heeft met deze handicap te maken. Alle kleinschalige, besloten gebieden van de singelhoofdstructuur komen dan ook in aanmerking als gebied met een natuurlijke handicap. De singels worden hier behouden en ontwikkeld.

In aansluiting op de al aangewezen gronden met natuurlijke handicap) kan het gehele Nationale Landschap gebiedsdekkend aangemeld worden, zodat er binnen het gehele Nationale Landschap de Regeling voor Less Favoured Areas geldt. Het betreft delen van het grondgebied van de betrokken gemeenten (gemeente Tytsjerksteradiel, Dantumadiel, Achtkarspelen, Kollummerland en Smallingeland).

In de oude systematiek zijn (blokken van) percelen als LFA-gebied aangewezen, het verzoek van de Stuurgroep Nationaal Landschap - Noardlike Fryske Wâlden, is om de begrenzing van het Nationaal Landschap te volgen en percelen < 2 ha, en 2-4 ha voor de toeslag in aanmerking te laten komen. De genoemde uitbreiding van circa 7.200 ha is een bruto uitbreiding; voorstel is om percelen > 4 ha niet voor een toeslag in aanmerking te laten komen.

De begrenzing van het Nationaal Landschap in het streekplan is een globale, op basis van het daadwerkelijke voorkomen van elzensingels of houtwallen wordt een begrenzing op perceelsniveau gemaakt.

2.2. Onderbouwing probleemvergoeding Noardlike Fryske Wâlden

We sluiten hiervoor aan bij de onderbouwing voor kleinschalig zandlandschap opgesteld door dhr. W. Swart, centrale eenheid DLG, 30 oktober 2006

Onderbouwing Plattelands Ontwikkelingsprogramma, juni 2007

Kleinschalig zandlandschap

De natuurlijke beperkingen van de kleinschalige gebieden is o.a. gelegen in de kleinschalige infrastructuur, de percelen zijn vaak klein (0,5 - 2 ha) hetgeen optimale bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Al bij een perceelsgrootte van 2 - 4 ha is immers sprake van kleinschaligheid die een optimale bedrijfsvoering onmogelijk maakt. Daarnaast zorgen landschapselementen voor een derving in de gewasopbrengst. Voor het berekenen van het nadeel is alleen de derving in gewasopbrengst meegenomen.

De landschapselementen langs de percelen zorgen voor wortel- en schaduwwerking. De variatie aan vorm, hoogte en breedte is groot. Daarnaast is de invloed van de schaduw het sterkst aan de noordzijde van de houtwal en het geringst aan de zuidzijde. Onderzoek en publicaties van het toenmalige Staring Centrum leverden de volgende vuistregels op:

- De halve hoogte van de houtwal levert 100 procent opbrengstderving op. Daarop zijn verfijningen doorgevoerd in zwaar, middel en geringe wortel en schaduw werking.
- Ook is de richting van de houtwal bepalend. Met een cosinusformule is dit nauwkeurig te berekenen.

Er is echter geen monitoringsinformatie. Het komt erop neer dat er aannames gedaan moeten worden om tot een resultaat te komen.

Dit levert het volgende beeld op:

6. Perceel a met een grootte 2 ha met de afmetingen van 400 meter bij 50 meter. Perceel b met een grootte van 3 hectare en de afmetingen van 400 meter bij 75 meter.
7. De invloed wordt berekend op de betaalde oppervlakte. De breedte van de houtwal is buiten deze berekening gelaten.
8. Bij 100 procent derving aan zowel de noordzijde als de zuidzijde en een houtwal van 10 meter hoog rondom het perceel is aan beide zijden 5 meter geen opbrengst. Dit komt overeen met een derving van 20 procent van de opbrengst van het perceel a en 13 procent bij perceel b.
9. Bij een derving van 100 procent aan de noordzijde en 50 procent aan de zuidzijde is er bij een 10 meter hoge houtwal sprake van 15 procent oppervlaktederving bij perceel a en 10 procent bij perceel b.
10. Een houtwal van 8 meter levert 16 respectievelijk 12 procent oppervlaktederving op bij perceel a. Bij perceel b geeft dit 11 respectievelijk 8 procent opbrengstderving.

De schade als gevolg van wortel- en schaduwwerking is op basis hiervan te berekenen. Alle kosten blijven gelijk per ha. Ook de bemesting, want de bomen nemen de mest ook op. De opbrengst wordt verlaagd met de dervingpercentages.

	%	KVEM	Kostprijs per KVEM (euro)	Derving (euro)
Opbrengst grasland optimaal	0	9796		
Depressie	8	784	0,1513	€ 119
	10	980	0,1513	€ 148
	11	1078	0,1513	€ 163
	12	1176	0,1513	€ 178
	13	1274	0,1513	€ 193
	15	1469	0,1513	€ 222
	16	1567	0,1513	€ 237
	20	1959	0,1513	€ 296

De begrensde zandgebieden kennen een landschapsstructuur dat overeenkomt met een depressie van 10 procent ten opzichte van referentieopbrengst grasland, dit betekent een derving van € 148,-- per ha.

Samenvattend:

Er zijn alleszins argumenten om met 2 vergoedingstarieven te werken: een hoog tarief van percelen < 2 ha en een lager tarief voor percelen tussen 2 – 4 ha. De voorgestelde uitbreiding in de Noardlike Fryske Wâlden heeft als doel om alle vergelijkbare percelen (die samen de kernkwaliteiten van dit Nationaal Landschap bepalen) onder een zelfde toeslag te brengen. Omdat het grootste deel van het gebied nu al in aanmerking komt voor een vergoeding van € 94/ha is het voorstel om het gebied uit te breiden en aan te sluiten bij de huidige vergoeding van € 94 / ha.

Een besluit over een gedifferentieerde toeslag kan gekoppeld worden aan de landelijke en/of Europese evaluatie van de regeling.